

Trangkaso na Dengue

Kausatibang ahente

Ang trangkaso na dengue ay isang talamak na impeksyon na dala ng lamok na sanhi ng mga virus ng dengue. Ito ay matatagpuan sa tropikal at sub-tropikal na mga rehiyon sa buong daigdig. Ang sakit ay endemic sa higit sa 100 mga bansa, kabilang ang mga bansa sa Timog Silangang Asya. Ang mga virus ng dengue ay sumasaklaw sa apat na magkakaibang serotype, na ang bawat isa ay maaaring humantong sa dengue fever at malubhang dengue (kilala rin bilang 'dengue haemorrhagic fever').

Mga katangiang klinikal

Ang dengue influenza ay klinikal na nailalarawan sa pamamagitan ng mataas na lagnat, matinding pananakit ng ulo, masakit na likod ng mata, pananakit ng kalamnan at kasukasuan, pagduduwal, pagsusuka, namamagang mga lymph node at pantal. Ang ilang mga nahawaang tao ay maaaring hindi magkaroon ng mga maliwanag na sintomas, habang ang ilan ay maaaring magkaroon lamang ng banayad at hindi partikular na mga sintomas tulad ng lagnat at pantal.

Ang mga sintomas ng unang impeksyon ay karaniwang malumanay. Kapag natuklasan na, ang panghabang-buhay na kaligtasan ng sakit sa serotype na virus ng dengue na iyon ay magbubuo. Gayunpaman, ang magkasalungat na kaligtasan ng sakit sa ibang tatlong mga serotypes pagkatapos ng paggaling ay bahagyang at temporaryo lamang. Ang kasunod na mga impeksyon ng ibang mga serotypes sa virus ng dengue ay mas malamang na magresulta ng malubhang dengue.

Ang malalang dengue ay isang malubha at posibleng nakamamatay na komplikasyon ng dengue fever. Sa una, ang mga tampok ay katulad ng dengue fever tulad ng mataas na lagnat. Kapag ang lagnat ay nagsimulang humupa (karaniwan ay 2 - 7 araw pagkatapos ng pagsisimula ng sintomas), ang mga babalang palatandaan ng matinding dengue ay maaaring magsimulang bumuo, na kinabibilangan ng matinding pananakit ng tiyan, patuloy na pagsusuka, mabilis na paghinga, pagkapagod, pagkabalisa at mga pagpapakita ng tendensiyang pagdurugo tulad ng ilong o pagdurugo ng gilagid, at posibleng dugo sa suka o dumi. Sa malalang kaso, maaari itong umunlad sa circulatory failure, shock at kamatayan.

Pamamaraan ng pagkalat

Ang trangkaso na dengue ay nahawa sa tao sa pamamagitan ng mga kagat ng nahawaang mga babaeng lamok na *Aedes*. Pagkatapos pakainin ang isang taong may dengue, ang lamok ay nahawahan at maaaring kumalat ang sakit sa pamamagitan ng pagkagat ng ibang tao. Ang sakit ay hindi maaaring direktang kumalat mula sa tao patungo sa tao , ngunit may katibayan ng mababang posibilidad ng maternal transmission mula sa isang buntis na ina patungo sa kanyang sanggol.

Sa Hong Kong, ang pangunahing vector na *Aedes aegypti* ay hindi matatagpuan, ngunit ang *Aedes albopictus*, na maaari ring kumalat ng sakit, ay isang lamok na karaniwang matatagpuan sa lokalidad.

Panahon ng inkubasyon

Ang incubation period ay karaniwang 4 – 7 araw (maaaring mula 3 hanggang 14 na araw).

Pamamahala

Walang tiyak na paggamot para sa dengue fever at malubhang dengue. Ang dengue fever ay halos self-limiting at karamihan sa mga tao ay gagaling pagkatapos ng isang linggo. Ang sintomas na paggamot ay ibinibigay upang mapawi ang kakulangan sa ginhawa. Para sa mga pasyenteng may malubhang dengue, madalas na kailangan ang ospital na may suportang pamamahala.

Pagpipigil

Sa kasalukuyan, walang lokal na rehistradong bakuna sa dengue na magagamit sa Hong Kong. Ang pinakamahasag na hakbang sa pag-iwas ay upang maiwasan ang kagat ng lamok.

Pag-iwas sa kagat ng lamok

1. Magsuot ng maluwag, mapusyaw na kulay, mahabang manggas na pang-itaas at pantalon
2. Gumamit ng insect repellent na naglalaman ng DEET sa mga nakalantad na bahagi ng katawan at damit.

- Ang mga buntis na kababaihan at mga bata na 6 na buwan o mas matanda ay maaaring gumamit ng insect repellent na naglalaman ng DEET. Sa pangkalahatan, gumamit ng DEET na hanggang 30% para sa mga buntis at hanggang 10% para sa mga bata

3. Gumawa ng karagdagang mga hakbang sa pag-iwas kapag nagsasagawa ng mga aktibidad sa labas:

- Iwasang gumamit ng mabangong mga pampaganda o mga produkto ng pangangalaga sa balat

- Ilapat muli ang mga insect repellents ayon sa mga tagubilin

- Kung parehong ginagamit ang insect repellents at sunscreen, lagyan ng insect repellents pagkatapos ng sunscreen

Pag-iwas sa pagdami ng lamok

1. Pagpigil sa akumulasyon ng mabantot na tubig

- Palitan ang tubig sa mga plorera isang beses isang linggo
- Iwasang gumamit ng platito sa ilalim ng mga masetera
- Takpan nang maayos ang mga sisidlan ng tubig
- Siguraduhin na ang mga pangsalu ng tulo sa air-conditioner ay walang mabantot na tubig
- Ilagay ang lahat na ginamit na mga lata at bote sa loob ng may takip na mga basurahan

2. Kontrolahin ang mga vector at imbakang-tubig sa mga sakit

- limbak ang mga pagkain at itapon ang mga basura nang maayos

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa pagkontrola at pagpipigil ng pag-aanak ng lamok, mangyari bisitahin ang website ng Kagawaran ng Pagkain at Kalinisan ng Kapaligiran (FEHD)

sa http://www.fehd.gov.hk/english/pestcontrol/handbook_prev_mos_breeding.html

Payo para sa mga manlalakbay

1. Gumawa ng mga hakbang para maiwasan ang kagat ng lamok. Para sa mga bata na naglalakbay sa mga bansa o lugar kung saan ang mga sakit na dala ng lamok ay endemic o epidemya at kung saan malamang ang pagkakalantad, ang mga batang may edad na 2 buwan o higit pa ay maaaring gumamit ng mga insect repellent na naglalaman ng DEET na may konsentrasyon ng DEET hanggang 30%. Para sa mga detalye tungkol sa paggamit ng mga insect repellents at ang mga pangunahing punto na dapat obserbahan, mangyaring sumangguni sa 'Mga tip para sa paggamit ng mga insect repellents'. https://www.chp.gov.hk/files/pdf/tips_for_using_insect_repellents_tagalog.pdf

2. Kung pupunta sa mga apektadong lugar o bansa, ayusin ang medikal na konsultasyon nang hindi bababa sa 6 na linggo bago ang biyahe, magkaroon ng karagdagang preventive measures upang maiwasan ang kagat ng lamok.

3. Kung naglalakbay sa mga endemic na rural na lugar, magdala ng portable bed net at lagyan ng permethrin (isang insecticide) dito. HINDI dapat ilapat ang permethrin sa balat. Humingi kaagad ng medikal na atensyon kung masama ang pakiramdam.

4. Ipinakita ng mga siyentipikong pag-aaral na ang mga taong may impeksyon ay maaaring magpadala ng virus sa mga lamok sa pamamagitan ng kagat ng lamok kahit na sila ay mananatiling walang sintomas o bago ang kanilang mga sintomas, na humahantong sa higit pang pagkalat ng sakit. Samakatuwid, ang mga manlalakbay na bumalik mula sa mga apektadong lugar ay dapat maglagay ng insect repellent sa loob ng 14 na araw pagkatapos ng pagdating upang maiwasan ang kagat ng lamok. Kung masama ang pakiramdam hal. pagkakaroon ng lagnat, ang tao ay dapat humingi ng medikal na payo kaagad, at magbigay ng mga detalye sa paglalakbay sa doktor.